

**INTERNATIONAL
JOURNAL**

KNOWLEDGE



Scientific papers

Vol. 11/1

2015

KNOWLEDGE



***INTERNATIONAL JOURNAL
SCIENTIFIC PAPERS
VOL 11/1***

4-6 DECEMBER

BANSKO, REPUBLIC OF BULGARIA

2015

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT

SKOPJE, MACEDONIA



KNOWLEDGE

International Journal Scientific and Applicative papers V11/1

Editing Board

PhD Vlado Kambovski, PhD Robert Dimitrovski, PhD Predrag Trajković, PhD Maria Kavdanska, PhD Svetlana Trajković, PhD Zivota Radosavljevik, PhD Margarita Koleva, PhD Mile Matijević, PhD Nonka Mateva, PhD Jugoslav Ziberovski, PhD Rositsa Chobanova, PhD Aleksandar Nikolovski, PhD Jove Kekenovski, PhD Marija Knezevik, PhD Ilija Nasov, PhD Irina Singaveskaya, PhD Nonka Mateva, PhD Dzulijana Tomovska, PhD Oliver Dimitrijevik, PhD Nedzat Koraljik, PhD Nebojsa Pavlovik, PhD Nikolina Ognenska, PhD Dimitrija Popovski, PhD Lisent Bashkurti, PhD Tome Naumov, PhD Trajce Dojcinovski, PhD Jana Merdzanova, PhD Zoran Srzentic, PhD Nikolai Sashkov Cankov

Preparing and correction: Liljana Pushova, Jasmina Dimitrovska

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

For editor

PhD Robert Dimitrovski

KNOWLEDGE

International Journal Scientific and Applicative Papers V11/1

ISSN 1857-92

SCIENTIFIC COMMITTEE

- President:** Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, President of Macedonian Academy of Science and Arts, Skopje (Macedonia)
- Prof. Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Zivota Radosavljevic PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
 - Prof. Rosica Cobanova PhD, Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)
 - Prof. Ilija Nasov PhD, Research and Development center PLASMA, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, Director of PhD Institute, FON University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
 - Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
 - Prof. Anka Trajkovska Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
 - Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, (Serbia)
 - Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
 - Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
 - Prof. Sasho Korunoski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
 - Prof. Cvetko Andreevski, Vise rector, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
 - Prof. Margarita Koleva PhD, Dean, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
 - Prof. Aleksandar Donchev, MIT University, Faculty of Law, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
 - Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
 - Ljupco Naumovski PhD, Forum for Mobility and Research, Bitola (Macedonia)
 - Prof. Oliver Iliev PhD , Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Dimitrija Popovski PhD, Faculty of Sport, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
 - Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
 - Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
 - Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
 - Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
 - Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
 - Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
 - Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
 - Prof. Aleksandr Korablev, PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
 - Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
 - Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
 - Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)

- Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rouse (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rouse (Bulgaria)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Isa Spahiju PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational center, Skopje, Macedonia
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Sasha Kicoshev PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics , University of Novi Sad , Subotica (Serbia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Zoja Katru PhD, Prorektor, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Baki Koleci PhD , University Hadzi Zeka , (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, (MNE)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Nedjad Korajlic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina) - Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of law University of Kragujevac (Serbia)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Svetlana Trajkovic PhD, High college for professional applied studies, Vranje (Serbia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus – Faculty of Management, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Rumen Stefanov, PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, Dean, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nikola Bozkov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Vasil Pehlivanov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Erzika Antic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Doc. Marija Kostić PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Sandra Živanović PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Nebojsa Pavlovic PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Venus Del Rosario, Arab Open University (Philippines)
- Nishad M. Navaz, Kingdom University (India)

Contents

PROBLEMS AND TRENDS IN SOCIAL DEVELOPMENT AND POLICIES ON EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT	19
Hristo Beloev D.Sc. Ph.D	19
Venelin Terziev D.Sc. (National Security), D.Sc. (Ec.) Ph.D	19
THE METHOD OF AESTHETICS OF COMMUNICATION IN EDUCATION	29
ON THE RECEPTION OF LITERARY WORK IN TEACHING	29
Prof. Violeta Dimova Ph.D	29
Prof. Mahmut Celik Ph.D	29
STUDENTS' PROFILE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING WITH TECHNOLOGY - THE CASE IN ALBANIAN SCHOOLS	32
PhD. Olsa Pema	32
INTERACTIVE METHODS OF TRAINING IN PEDAGOGICAL PRACTICE.....	37
Nicola Vakirlov.....	37
Maria Becheva PhD	37
Nina Belcheva.....	37
THE IMPACT OF INCREASED ENTREPRENEURIAL CAPACITIES IN RAISING THE PERFORMANCE OF SME-S IN TRANSITION ECONOMIES	41
Kosovare Ukshini, PhD,	41
Academician Izet Zeqiri.....	41
APPLICATION OF THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING IN BULGARIA.....	44
Venelin Terziev Ph.D.....	44
Ekaterina Arabska Ph.D.....	44
EDUCATIONAL MISBALANCES:.....	56
MIRROR IMAGES OF SCHOOL AND HIGHER EDUCATION.....	56
Assoc. Prof. Alexander Valkov, PhD	56
Assoc Prof. Evgenia Penkova, PhD	56

THE STUDENTS SELF-ASSESSMENT BASED ON STANDARDS DEVELOPS THE TEACHING AND INFLUENCES IN THE LEARNING RESULTS	60
Sonila Tatili.....	60
Prof. Assoc.Dr Tomi Treska.....	60
DISCUSSION ABOUT OPPORTUNITIES FOR LEARNING DECIMALS AND FRACTIONS IN THIRD AND FOURTH GRADE IN BULGARIA	68
Zlatina K. Sharkova Ph.D.	68
HOW “HARD TIMES” STIMULATE REFORMS – THE CASE OF THE BULGARIAN HIGHER EDUCATION	71
Elena Blagoeva-Hazarbassanova	71
COMMUNICATION AS A TOOL FOR EFFECTIVE LEADERSHIP	75
PhD. Assistant, Lazar Arsovski	75
PhD. Mirko Tripunoski.....	75
GENESIS AND FIRST MANIFESTATIONS OF INFORMAL EDUCATION IN BULGARIA	80
Assoc. Prof. Penka Tsoneva, DSc.....	80
EDUCATION FOR DEMOCRATIC CITIZENSHIP AND THE LITERARY APPROACH IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASS.....	83
Prof. Elda Talka Ph.D	83
KNOWLEDGE AS A RESOURCE FACILITATING THE TRANSITION OF YOUNG PEOPLE FROM EDUCATION TO EMPLOYMENT.....	87
Kamelia Petkova, PhD.....	87
LITERACY, HEALTH AND ECONOMIC FACTORS	92
Assist. Professor Marija Emilija Kukubajska, PhD	92
Sonja Koceva, MA, Ph. Spec.....	92
PROBLEMATIC SITUATION IN THE CONTEXT OF DIDACTIC TEACHING AND LEARNING PROCESS	98
Valentina Chileva Ph.D	98
LEGAL ASPECTS ON THE DEVELOPMENT OF OPEN-END MUTUAL FUNDS IN THE R. of MACEDONIA	101
Nebojsa Cvetanovski, Ph.D.	101

Daniela Cvetanovska, M. A.	101
ASPIRATION TOWARDS REGIONAL AND GLOBAL SECURITY	107
Maja Miskovska Ph.D.....	107
LOCAL GOVERNMENT AND CITIZEN PARTICIPATION AT THE LOCAL LEVEL	112
Prof. Jove Kekenovski, Ph.D	112
CASE STUDY: CONCORDIA MISSION OF THE EUROPEAN UNION AND THE LESSONS LEARNED	118
Ivica Josifovic, PhD	118
Zlatko Keskoski, PhD	118
THE MILITANT ISLAMIST IDEOLOGY AS A THREAT TO THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA	123
m-r Borche Chaminski.....	123
d-r Rina Kirkova	123
d-r Nenad Taneski.....	123
DISCRETIONARY POWERS OF THE ADMINISTRATION – NECESSITY OR FOLDING SCREEN FOR ABUSES	131
Ass. Dejan Vitanski PhD	131
GEOPOLITICAL IMPORTANCE OF MARITIME PASSAGES IN EUROPE.....	136
Assistant Professor Jordanka Galeva, PhD	136
POST-CONFLICT ROLE OF THE EUROPEAN SECURITY AND	141
DEFENCE POLICY	141
Zlatko Keskovski PhD	141
Ivica Josifovic PhD.....	141
POLEMOLOGICAL AND SECURITY ANALYSIS OF THE REVOLUTIONS IN THE PAST AND TODAY	145
Suzana Kotovchevska PhD	145
Mitko Kotovchevski PhD	145
BUILDING ENTREPRENEURIAL ORGANISATION: BUSINESS PROCESS REENGINEERING FROM A QUALITY PERSPECTIVE.....	149
Branko Nikolovski, assoc. prof. PhD.....	149

SOCIAL MEDIA MARKETING – NEW MARKETING TREND IN THE MODERN LIFESTYLE	154
Sanja Nikolic, PhD.....	154
Sreten Miladinovski, PhD.....	154
UNFAIR COMPETITION AND GRAY ECONOMY.....	158
Assistant Professor. Ph.D. Law Berat Aqifi.....	158
Associate Professor. Ph.D. Law Sasha Dukovski.....	158
Mr. Drini Grazhdani LLM (Adv).....	158
CREDIT RATINGS, A SOLUTION TO INFORMATION ASYMMETRY IN EMERGING MARKETS (ALBANIA ECONOMY).....	162
Ada Aliaj Ph.D.....	162
Prof. Ilir Hoti Ph.D.....	162
Marsel Aliaj	162
DEVELOPING A FUNCTIONING LABOR MARKET IN BULGARIA	167
Venelin Terziev Ph.D.....	167
Ekaterina Arabska Ph.D.....	167
CAUSE AND EFFECT RELATIONSHIP BETWEEN GOVERNMENT	182
EXPENDITURE AND REVENUE COLLECTION	182
CASE OF ALBANIA	182
Entela Velaj.....	182
Olta Nexhipi.....	182
MEASURING MSE VOLATILITY WITH MBI10 STOCK INDEX	186
Igor Tanturovski PhD	186
ALBANIAN CUSTOMER ATTITUDES TOWARDS FARM FOOD	192
Prof. Edlira Llazo Ph.D.....	192
TECNOLOGICAL TRAININIG - REALITES AND FUTURE.....	196
Branko Sotorov Ph.D.....	196
Venelin Terziev D.Sc. (National Security), D.Sc. (Ec.) Ph.D	196

RISK ASSESSMENT AND PRICE OF LEASE FOR AN APARTMENT,.....	200
CASE STUDY IN SKOPJE.....	200
Prof. Dr. Blagoja Spirkoski.....	200
Assist.Prof. Dr Radica Dishlieska.....	200
ANALIZA EKONOMIKE NDAJ POLITIKES TATIMORE DHE TE ZAVENDESIMIT	205
Dr.Sc.Shaqir Elezaj	205
OFFICIAL DEVELOPMENT AID IN THE WORLD	209
Dori Pavloska – Gjorgjieska, Ph.D	209
Biljana Buzlevski, PhD	209
Aleksandar Dejanovski, PhD	209
STRUCTURE OF SOURCES OF FUNDING AS A FACTOR FOR COMPETITIVENESS OF THE BUSINESS ENTITIES FROM REPUBLIC OF MACEDONIA	213
Prof. Savo Ashtalkoski, PhD	213
Bardul Tushi, M.Sc	213
Igor Slavkoski, M.Sc.....	213
THE NEW KNOWLEDGE OF CRISIS 2008 AND THE NEW EU BANK UNION IN FUNCTION OF FINANCIAL STABILITY	219
PhD Dance Nikolovska Vrateovska.....	219
Slagana Kostadinovska	219
Emilija Popova.....	219
THE ROLE AND IMPORTANCE OF FINANCIAL DERIVATIVES IN EMERGING ECONOMIES	223
Aleksandar Dejanovski	223
Biljana Buzlevski	223
Jelena Tast.....	223
Aleksandar Stankovic	223
GLASS CEILING AND SOCIAL - ECONOMIC POSITION OF WOMEN IN ALBANIAN ORGANIZATIONS	228
Lina Vaso.....	228

ANALYSIS OF MACEDONIAN PUBLIC HEALTH SYSTEM THROUGH INSTITUTIONAL EXAMPLES	234
Igor Tanturovski PhD	234
PENSION INSURANCES - CASE STUDY OF KOSOVO	239
Myhybije Zallqi Zhara	239
Prof.Ass.Dr.Ibish Mazreku	239
QUALITY MANAGEMENT INITIATIVES AND SOLUTIONS.....	243
FOR SMALL BUSINESS IN TOURISM	243
Branko Nikolovski, assoc. prof. PhD.....	243
SOCIAL POLICIES RENDERING IMPACT ON BULGARIAN LABOR MARKET	248
Venelin Terziev D.Sc. (National Security), D.Sc. (Ec.) Ph.D	248
Ekaterina Arabska Ph.D.....	248
STRUCTURAL EQUATION MODELING WITH LISREL: APPLICATION IN INFORMAL ECONOMY	256
Brunela Trebicka, PhD.....	256
Asoc Prof. Azeta Tartaraj, PhD	256
LENDING CONDITIONS DURING THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS	262
Aleksandra Nakevska.....	262
PhD Ljupco Davcev	262
THE LINK BETWEEN CUSTOMER SATISFACTION AND EMPLOYEE SATISFACTION IN RESTAURANT INDUSTRY	266
An analysis of restaurants in Durrës, Albania.....	266
Dr. Olta Nexhipi.....	266
Dr. Osman Metalla.....	266
THE ROLE OF LOCAL CAPACITY ON DECENTRALISATION IMPACT IN ALBANIA	271
Zoica Zharkalli (Kokaveshi)	271
A COMPLEX APPROACH IN THE PREVENTION OF ‘DIABETIC FOOT’ FOR PATIENTS WITH DIABETIC POLYNEUROPATHY IN ADVANCED AND OLD AGE	276
Asst. Dr. Snezhina Georgieva	276

Asst. Varvara Pancheva	276
ALGORITHM FOR COMPUTER-ASSISTED MODELLING OF TRANSVERSE MAXILLOFACIAL ASYMMETRY	280
Tatyana Boeva	280
HOLISTIC APPROACH IN PHYSICAL THERAPY FOR PATIENTS WITH MULTIPLE SCLEROSIS	285
Hristo Boyadzhiev	285
Petya Mitrindzhakova	285
INVESTIGATING STUDENT OPINION IN THE SPECIALTY OF ‘DENTAL TECHNICIAN’ ON ATTITUDES TO OPPORTUNITIES FOR STUDENT MOBILITIES DURING THEIR EDUCATION AT MEDICAL COLLEGE PLOVDIV	290
Slavov Sv.	290
Kasnakova P.	290
Yankov Sv.	290
IMPROVEMENT OF THE QUALITY OF LIFE THROUGH THE IMPLEMENTATION OF A PATIENT-CENTERED APPROACH OF PATIENTS WITH CHRONIC CORONARY ARTERY DISEASE	294
Assist. Prof. Marieta Todorova	294
Associate Prof. Gergana Petrova, Ph.D	294
HEALTH PROMOTION IN NURSERIES ON THE TERRITORY	298
OF PLEVEN MUNICIPALITY	298
G. Markova	298
G. Petrova	298
GLOBALIZATION OF COUNTERFEIT MEDICINES WORLDWIDE	303
As. Zlatina Ivanova	303
MISTAKES IN SHORT-TERM VISUAL MEMORY OF PERSONS WITHIN WORKING AGE.	307
Firdes Yusmen, assoc. prof.	307
Silvia Tsvetkova	307
Ivan Petkov	307
QUESTIONNAIRE FOR ASSESSMENT OF EATING DISORDER RISK - A PILOT STUDY ...	313

R. Massaldjieva.....	313
D. Bakova	313
B. Tilov	313
M. Semerdjieva	313
B. Torniova	313
TRAINING IN HOMEOPATHY IN THE MEDICAL UNIVERSITIES OF BULGARIA	318
Assistant prof. engineer Zhivko Peychev	318
THYROID DISORDERS IN PATIENTS WITH HEMATOLOGICAL MALIGNANCIES	321
Nonchev B.	321
Goranova-Marinova V.	321
STUDY OF THE REASONS FOR CHOOSING A PROFESSION BY THE STUDENTS -NURSES	325
Assoc. Prof. Biyanka TorniyovaPh.D.....	325
Senior Lecturer Yordanka Tsokova	325
SOURCE DOMAINS FOR METAPHORS: A COMPARATIVE STUDY OF BULGARIAN AND ENGLISH ANATOMY	330
Ivaylo Dagnev	330
Maria Saykova	330
Maya Yaneva	330
ГОЛЕМИОТ РАЗВОЈ И НАПРЕДОК НА ЕЛЕКТРОНИКАТА И ТЕХНОЛОГИЈАТА ВО ДЕНЕШНО ВРЕМЕ,ДАВА РЕЗУЛТАТИ И НОВИ МОЖНОСТИ ВО МНОГУ МЕДИЦИНСКИ ДИСЦИПЛИНИ , ЗА ПО БРЗИ,ПО ПРЕЦИЗНИ,ПО ВАЛИДНИ И ПОВЕРОДОСТОЈНИ ДИЈАГНОЗИ ВО МНОГУ ОБЛАСТИ ВО МЕДИЦИНАТА	333
Реџеп Емурлаи.....	333
Дритон Селмани.....	333
Рауф Абдиу.....	333
Несет Узаири.....	333
THE ROLE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN HEALTHCARE	336
Teodora Dimcheva.....	336

SPORT AND PHYSICAL ACTIVITY – WAY OF LIFE AMONG REHABILITATION STUDENTS	340
Nikoleta Nikolova	340
Ivan Gatevski	340
LIMITATION OF DRUG USE THROUGH LEARNING AND SOCIAL SKILLS	345
Rumiana Budjeva, Ph.D.	345
TRANSFORMATION PROCESSES	351
IN THE ATTITUDE TOWARDS ISLAM IN BULGARIA	351
Assoc. Prof. Dr. Veselin Bosakov	351
GLOBALIZATION AND FORMER COMMUNIST COUNTRIES	356
Dr. Goranco Jakimov	356
ENDANGERING THE IMMOVABLE CULTURAL HERITAGE IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA FROM NATURAL DISASTER AND THE NEED FOR MAPPING AND ELABORATING CRITICAL SPOTS	361
Prof. Trajce Nacev Ph.D	361
Assistant Prof. Dragan Veselinov Ph.D	361
ARCHITECTURAL CHARACTER OF SHOPPING CENTERS	365
Prof. Vangjel Dunovski Ph.D	365
Prof. Vlado Velkovski PhD	365
MAP ORIENTATION	370
Associate prof. Gabriela Kirova PhD	370
BREEDING AND SELECTION OF HONEY BEES RESISTANT TO DISEASES CAUSED BY VIRUSES, BACTERIA AND PARASITES	374
Prof. Dr. Rumen Valchovski	374
Dr. Jordan Manasiev	374
Dr. Ivo Sirakov	374
Galina Hristovska MA	374
Prof. Romel Velez PhD	374
Prof. Dr. Miso Hristovski	374

NEW FLEXIBLE APPROACH TO TEACHING VETERINARY TOXICOLOGY	377
Prof. Romel Velev Ph.D	377
Prof. Misho Hristovski Ph.D.....	377
DOES THE FORECAST MANAGERIAL EFFECT IN ORGANIZATIONAL PERFORMANCE?	379
Erisa Musabelli	379
TEACHERS` FEEDBACK AND STUDENTS' PREFERENCES ON SECOND LANGUAGE LEARNING: A CASE STUDY.....	382
Isa Spahiu Ph.D.....	382
Edita Kamberi-Spahiu, MA	382
ASSESSING PRAGMATIC COMPETENCE OF ENGLISH AND GERMAN	389
FOREIGN LANGUAGE STUDENTS.....	389
Biljana Ivanovska.....	389
Nina Daskalovska	389
Marija Kusevska	389
Tatjana Ulanska	389
BIRDS: MYTHICAL SYMBOL OF MIGRATION, BEAUTY AND BESTIALITY	393
Assist. Professor Marija Emilija Kukubajska, PhD	393
CULTURAL MODELS THROUGH THE PRISM OF LANGUAGE	398
Violeta Nikolovska Ph.D	398
MAKING TRANSLATABILITY MATRIX.....	403
Vesna Milevska.....	403
ON ADJECTIVES USE AND CLASSIFICATION IN ENGLISH AND ALBANIAN LANGUAGE	406
Dr. Suzana Samarxhiu	406
ADOLESCENCE IN THE LITERATURE FOR YOUNG ADULT OF TOME ARSOVSKI.....	411
Prof. Jovanka Denkova Ph.D	411
A CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE LINGUISTIC TRANSFER FROM L1 TO L2: STRATEGIES TO PROCESS EFL WRITING.....	419

Dr. Juliana Çyfeku	419
LANGUAGE POLICY DYNAMICS AND MULTILINGUAL COMMUNICATIVE COMPETENCE.....	424
Assoc. Prof. Anna Georgieva.....	424
Asst. Prof. Iliyana Simeonova	424
DO TESTS HAVE AN IMPACT ON KNOWLEDGE RETENTION? A STUDY CASE IN THE ALBANIAN PRIMARY SCHOOLS	429
Dr. Erinda Papa.....	429
KNOWLEDGE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING AND LEARNING.NEW SKILLS FOR TEACHERS OF XXI CENTURY	434
Prof.Eliona Naço.....	434
ALBANIAN LANGUAGE UNDER THE MAGIC OF ROMANTIC AUTHOR’S PEN.....	437
Greta Jani Ph.D.....	437
PERSONAL NAMES IN TURKISH AND MACEDONIAN.....	442
SCHOOLBOOKS IN MACEDONIA	442
Prof. Marija Leontik.....	442
A FUNCTIONAL APPROACH TO PHRASEOLOGY	447
Dr. Suela Koça.....	447
Dr. Erinda Papa.....	447
VEÇORI GJUHËSORE TË LEKSIKUT TË SË FOLMES SË QYTETIT TË ELBASANIT NË DITËT E SOTME - NJË KËNDVËSHTRIM SOCIOLOGJISTIK.....	451
Dr. Manola Kaçi (Myrta)	451
STRATEGIES OF VOCABULARY ACQUISITION: THE ROLE OF TEACHERS IN USING ANTONYMS AS A TECHNIQUE OF VOCABULARY REINFORCEMENT AT DIFFERENT LEVELS OF ENGLISH LEARNING	456
Dr. Ekaterina Strati	456
RHYTHMICAL CODE AND HISTORICAL DEVELOPMENT	460
Liuba Zlatkova, PhD.....	460
SLAVONIC MUSIC THROUGH THE MIDDLE AGES.....	463
Assoc. Prof. Margarita Gencheva	463

THE DESTRUCTION OF A MYTH IN NORMAN MAILER’S <i>AMERICAN DREAM</i>	466
Dr. Marsela Turku.....	466
THE INCLUSION OF THE SPECIAL NEEDS CHILDREN AND THEIR PROBLEMS FACING THE ALBANIA SCHOOL.....	472
Doc.Dr. Ambera Duka (Ferri).....	472
MSc. Ermira Tati,	472
IMPROVING THE KNOWLEDGE OF VISUOCONSTRUCTIVE IMPAIRMENTS IN DEMENTIA – RELIABILITY OF A SCALE FOR HUMAN FIGURE DRAWING.....	478
Radka Massaldjieva	478
REFERENCE TO THE ANALYSIS OF PROSE TEXT FROM THE ASPECT OF THE ABILITY TO DETERMINE THE NARATION AND ANALYSIS OF SONATA FROM THE ASPECT OF SKILLS FOR PIANO	483
MA Milena Ristova- Mihajlovska.....	483
Prof. MA Angele Mihailovski.....	483

POST-CONFLICT ROLE OF THE EUROPEAN SECURITY AND DEFENCE POLICY

Zlatko Keskovski PhD

FON University – Skopje, Republic of Macedonia z.kesko@gmail.com

Ivica Josifovic PhD

FON University – Skopje, Republic of Macedonia ivica.josifovik@fon.edu.mk

Abstract: In the context of actual conditions in the world geo-political events and the conflicts in the regions near Europe, EU as an institution has set up a system for prevention and management of the consequences of the crisis which is starting to develop or is already in developed phase. Managing the crises in the conflict regions has a goal to prevent the negative effects of the conflict on the social, economic and security system of the society as well as protecting the EU member countries in general.

Key words: crisis management, security, conflict, post-conflict

ПОСТКОНФЛИКТНА УЛОГА НА ЕВРОПСКАТА БЕЗБЕДНОСНА И ОДБРАНБЕНА ПОЛИТИКА

Доц. д-р Златко Кесковски

ФОН Универзитет – Скопје, Република Македонија z.kesko@gmail.com

Проф. д-р Ивица Јосифовиќ

ФОН Универзитет – Скопје, Република Македонија ivica.josifovik@fon.edu.mk

Резиме: Во контекст на моменталните состојби на светските гео-политички случувања и конфликтите во блиската околина на Европскиот континент, ЕУ како институција има воспоставен систем на превенција и справување со последиците на кризата која е во почетна или во поодмината фаза. Менаџирањето со кризите во конфликтните региони секако дека е превентивно со цел спречување на ефектите од конфликтот во текот на исто така и во постконфликтниот период на социјален, економски и безбедносен план со цел заштита на државите членки на ЕУ.

Клучни зборови: кризен менаџмент, безбедност, конфликт, постконфликт

1. ПРОЦЕС НА ОДЛУЧУВАЊЕ ЗА ПРЕЗЕМАЊЕ НА ОПЕРАЦИИ

Процесот на одлучување во однос на започнувањето на операција на Европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП) е заснован на демократски принципи. Секоја држава-членка има еднаков глас во разните вклучени комитети за одлучување.⁹¹ Пред започнувањето на операција за кризен менаџмент, се презема анализа за кризната ситуација.⁹² Ако анализата навистина покаже дека постои кризна ситуација, Политичко-безбедносниот комитет на Европската унија (ПБК) започнува дебата дали и на кој начин Унијата ќе придонесе за стабилизација на регионот кој е во прашање. Понатаму, ПБК бара изготвување на совети од соодветните Работни групи на Советот. Додека Центарот за ситуации⁹³ дава извештаи на дневна основа, Секретаријатот на Советот, кој е составен од воен и цивилен персонал, се грижи за планирањето на операцијата. Државите-членки се вклучуваат во дискусиите на начин на кој најдобро може да придонесат за преземање на операцијата, а во меѓувреме, информативна мисија на Секретаријатот на Советот и Комисијата испратена во државата која е во прашање обезбедува препораки за потенцијалните ризици и природата на мисијата.

Следно, по разгледувањето на разните совети и мислења, ПБК му предлага на Советот дали да се започне или не со операција за кризен менаџмент. ПБК, по претходно дадените упатства до Генералниот секретар/Високиот претставник (ГС/ВП) и Секретаријатот, изготвува Концепт за кризен менаџмент, кој ги нагласува политичките интереси на Унијата, целите и основните стратешки опции за одговор кон кризата. Откако Секретаријатот ќе го подготви и презентира нацрт-концептот засновано на

⁹¹ Кога започнува операција на ЕУ, државите-членки на ЕУ може да одлучат дали да земат учество или не. Ако одлучат да не земат учество тие, исто така, ќе бидат исклучени и од финансиско учество во операцијата. Правилата за финансирање на операциите на ЕБОП се раководат од член 28, став 3 од Договорот за ЕУ. Доколку Советот на ЕУ не одлучи поинаку, финансирањето од страна на државите-членки се презема на пропорционална основа.

⁹² ЕУ има разни средства за рано предупредување, како што се Центарот за ситуации, извештаите изготвени од страна на полициските единици и извештаите од шефовите на мисиите. Види: Hadewych Hazelzet, "Human Rights Aspects of EU Crisis Management Operations: From Nuisance to Necessity", *International Peacekeeping* 13 (4), 2006, p. 565.

⁹³ Центарот за ситуации, кој е дел од Секретаријатот и поврзан со Високиот претставник/Генералниот секретар, е составен од цивилни и воени компоненти, додека персоналот е назначен од државите-членки. Ја надгледува меѓународната ситуација, собира информации од државите-членки и ги обезбедува соодветните тела на Советот со сопствени проценки за полесно усвојување на одлуки.

информативната мисија, ПБК дискутира за содржината на концептот, а откако ќе даде согласност го презентира пред КОРЕПЕР и Советот, кои ја даваат конечната одлука. Потоа Советот му наложува на ПБК да ги изготви своите стратешки опции и насоки.

ПБК потоа го оптоварува Воениот комитет на ЕУ за изготвување на стратешки воени опции и Комитет за цивилниот аспект на кризниот менаџмент за развивање на стратешки опции за цивилно и полициско дејствување. Цивилниот комитет соработува со Секретаријатот на Советот, додека Воениот комитет добива совети и извештаи од Воениот персонал. Сите стратешки опции потоа се упатуваат до ПБК кон кои Комисијата презентира придружни мерки. По нивна евалуација, ПБК ги испраќа сите стратешки опции (воени, цивилни и полициски) до КОРЕПЕР и Советот. Советот формално одлучува за Заедничката акција која вклучува мандат за мисијата и одлуката за дејствување. Се назначува шеф на мисијата ако станува збор за цивилна мисија и оперативен командант ако се работи за воена операција, како и се развиваат оперативен концепт и Оперативен план. Процедурата за подготовка на Оперативниот концепт и Оперативниот план е слична како и за Заедничката акција. Нацрт плановите ги следат истите канали поминувајќи низ сите чекори од ПБК до Цивилниот комитет и Воениот комитет (во зависност од тоа за каков вид на мисија се работи), па назад до ПБК и Советот за усвојување. Шефот на мисијата/Оперативниот командант се вклучени во развојот на Оперативниот план, додека Воениот персонал има посебна улога во изготвувањето на „Иницирање на воени директиви“ кој го трансформира документот од политичко-воен во чисто воен документ кој Воениот персонал може да го користи за планирање на операциите. Исто така, се изготвува и јасна излезна стратегија. Откако Оперативниот концепт и Оперативниот план се одобрени, Советот конечно одлучува за започнување на операцијата и државите-членки започнуваат да ги даваат своите придонеси. На Унијата и се потребни најмалку пет дена по одлуката на Советот за да биде на теренот.⁹⁴

2. РАЗВОЈ НА СЦЕНАРИЈА

Додека воениот кризен менаџмент на НАТО се одвива врз основа на секој поединечен случај, ЕУ има постојана улога во промовирање на стабилност преку економски, политички и воени политики. ЕУ нема географски рестрикции.⁹⁵ Иако искуството на ЕУ е цементирано на Балканот, операциите во Азија и Африка често се спомнуваат како примери за успешен кризен менаџмент на ЕУ и постои можност за користење на силите посветени на Главната цел во меѓународните операции на ОН. Понатаму, ЕУ и НАТО може да дадат поддршка на меѓународните коалиции надвор од формалната ЕУ или НАТО рамка.

Потенцијално широкиот опсег на дејствување и националните интереси меѓу клучните европски држави го компликува процесот на идентификување на сценарија за силите посветени на Главната цел.⁹⁶ Како што не постоеше спогодба за време на состанокот во Хелсинки во 1999 година, патот на најмал отпор водеше кон тоа ЕУ да усвои сценарија, кои ќе бидат засновани на традиционалните операции за мировна поддршка од 90-тите и релативно конвенционални во природа. Тоа не значи дека сценаријата нема да бидат модификувани или новите кои се фокусираат, на пример, на заштита на цивили, цивилен кризен менаџмент или контра-тероризам, нема евентуално да го надополнат овој традиционален опсег.

Додека Главната цел не обезбедува основа за реално оперативно планирање или идентификување на потребите, тие го демонстрираат нивото на амбиција и националните политички интереси. Постоеше силна поврзаност меѓу потребите на сила за сценаријата и она што државите – членки на ЕУ во периодот од 1999-2003 година беа подготвени да го понудат на прво место. За повеќето, беше важно дека сценаријата ќе ја рефлектираат способноста за проекција на моќ на ЕУ и/или идентификување на потребни потреби: А400М транспортни авиони, носачи на авиони, сателити,

⁹⁴ Во однос на процесот на одлучување, види: Hadewych Hazelzet, “Human Rights Aspects of EU Crisis Management Operations: From Nuisance to ...”, *op. cit.*, p. 566.

⁹⁵ Фактот дека сценаријата на ЕУ имаат географско ограничување е релевантно само за општото планирање. Може да се потенцира дека членот 5 на НАТО е поврзан со директната поддршка за територијалната одбрана на САД. Фактот дека НАТО и даде политичка поддршка на САД за нејзината вклученост во борба против тероризмот не значи дека таквите операции се операции на НАТО, или дека тие го рефлектираат колективниот одговор на НАТО.

⁹⁶ На Самитот на ЕУ во Хелсинки во декември 1999 година по предлогот на Велика Британија и Франција, е поставена „Главна цел“ (“Headline Goal”) за создавање, до 2003 година, капацитет за поставување и одржување сили способни да го вршат целиот опсег на Петербуршките задачи во операции на ниво на армиски корпус (50.000-60.000 војници) – со одредби за поддршка и ротација, до висина од 200.000 војници. Силите, што набрзо го добија популарното име „сили за брза реакција“ (Rapid Reaction Force), треба да бидат „воено независни и да ги имаат сите потребни командни, контролни, известувачки и логистички служби за поддршка, како и воздушни и водени елементи; треба да бидат испратени во рок од 60 денови и да се одржат најмалку една година“. Види: Helsinki European Council, Presidency Conclusions, December 10–11, 1999, особено-но Анекс IV, вклучително и Annex 1 to Annex IV, “Presidency Progress Report to the Helsinki European Council on Strengthening the Common European Policy on Security and Defense”; и Annex 2 to Annex IV, “Presidency Report on Non-Military Crisis Management of the European Union”.

крстосувачки ракети, хеликоптери, ракетни системи итн. Средствата треба да бидат скроени за европските потреби и европските сценарија за зачувување на интересите на европските одбранбени индустрии. Купувањето американски средства или зависта од средствата на САД, не се гледа како опција во повеќето метрополи на ЕУ. Некои држави аргументираат дека сценаријата треба да бидат мали и изводливи, со цел да не се предизвикува примарноста на НАТО, улогата на САД во Европа и/или националните одбранбени буџети. Други ги гледаат сценаријата како начин на притискање кон радикални одбранбени реструктурирања, зголемување на воените способности, максимизирање на националните одбранбени индустриски интереси или зголемување на одбранбените трошоци.

Од една страна, САД ги подржува амбициозните цели на ЕУ со цел да ги натера европските држави, да преземат повеќе од товарот во Европа и да ја зајакнат европската способност за соработка во заштита на заедничките интереси надвор од континентот. Од друга страна, САД не сакаа да ја поттикнат ЕБОП на натпревар со НАТО. Франција, исто така, сакаше поамбициозни цели, но да се зајакне европската автономија; постоеше, на пример, жешка дебата за тоа колку борбени авиони на ЕУ и се потребни за најпотребните сценарија, компаративно со Операцијата на НАТО во Босна и Херцеговина. Во неколку случаи, оперативните планери на НАТО (кои ги развиваа сценаријата на ЕУ и калкулираа кои способности беа потребни) дојдоа до резултати кои метрополите на ЕУ не ги посакуваа. Ова резултираше со сценарија кои беа помалку од реални и со ограничена вредност како основа за оперативно планирање.

2.1 СЦЕНАРИО ЗА „ЗАШТИТА НА ЦИВИЛИ“

Сценариото за „Заштита на цивили“ се соочува со одливот на бегалци, хуманитарната помош и евакуација на граѓаните на ЕУ на растојание од 10.000 км. од Брисел. Околината е на големо толерантна, но може да биде потребно зајакнување на мерките. Времето за реагирање ќе биде кратко. Сценариото би наликувало на Операцијата Алба од 1997 година и задачите вклучуваат обезбедување на областа и осигурување на слободата на движење, информативни операции, хуманитарна помош и обезбедување поддршка за меѓународните агенции и операции за евакуација.

Земјените компоненти ќе имаат потреба од дивизиски сили од околу 9.000 трупи (со околу 60.000 војници со можност за пораст), воздушните компоненти ќе повикуваат на одбранбена против-воздушна и блиска воздушна поддршка, додека поморските средства ќе се протегаат од носач на борбени групи, како и бродови и подморници.

2.2 СЦЕНАРИО ЗА „ПРЕВЕНЦИЈА ОД КОНФЛИКТИ / ПРЕВЕНТИВНО РАЗМЕСТУВАЊЕ“

Сценариото за „Превенција од конфликти / Превентивно разместување“ повикува на експедитивно и одлучно спроведување на мировна спогодба. Сценариото се однесува на кризи на околу 4.000 км. од Брисел. Околината е толерантна, но силите треба да бидат способни за спроведување и обезбедување на регионот. Полициската и цивилна поддршка ќе ги надополнува воените елементи на ниво на корпус. Ова сценарио имплицира дека ЕУ треба да ја контролира кризната зона, создавајќи услови за мировен процес и враќање на раселените лица и бегалци. Сценариото може да се спореди со мисиите на КФОР по 1999 година. Потребните сили вклучуваат воена полициска бригада, осум борбени бригади, носач на борбени групи и поморски групи, разузнавање и значителни стратешки резерви.

2.3 СЦЕНАРИО ЗА „ОДВОЈУВАЊЕ НА СТРАНИТЕ СО СИЛА“

Ова е најпотребното сценарио. Бара од ЕУ да окупира регион на 4.000 км. од Брисел и да ги принуди двете завојувани страни да прифатат наметнат мир. Околината не е толерантна и ризикот е голем. Ваквите воени ситуации не допуштаат воено – цивилна соработка. Иако операцијата на НАТО во Босна во август – септември 1995 година не беше комплексна, опасна или голема, дава ефект на сценаријата на ЕУ. Со тоа, сценариото има многу поголема потреба отколку операцијата за влез на ИФОР есента 1995 година или операцијата за влез на КФОР во јуни 1999 година.

Копнените сили на ниво на корпус (60.000 трупи плус 3.400 во случај на операција за итна евакуација) ќе вклучуваат 17 бригади, од кои 9 ќе бидат за маневри (заедно со артилерија, воздушна одбрана и поддршка). Иако сценариото е копнено тешко, воздушните компоненти треба да бидат проширени, со околу 300 авиони. Ќе биде офанзивно по природа и ќе ги вклучува сите временски способности за напад, офанзивна воздушна и блиска воздушна поддршка, електронско војување и елементи на воздушна команда, контрола и комуникации. Поморските компоненти, со потреба од 75 бродови, ќе бидат разновидни со цел да се соочат со поморска контрола, поморско ембарго и воздушна поддршка за поморските сили. Сценариото повикува за дополнителни стратешки резерви. Големината и тежината на силите потребни за едно вакво сценарио имплицира дека Европа ќе биде зависна од средства на САД и НАТО.

3. ЗАКЛУЧОК

Очигледно ваквиот комплексен систем на носење одлуки во превенирањето на конфликтите и чекорите при менаџирањето со конфликтите е премногу комплициран со што превземањето мерки од страна на субординираните структури на земјите-членки некогаш е задоцнета. ЕУ мора да превземе чекори во надминување на комплексоста при донесувањето одлуки во рамките на маенаџирањето со кризи и воведи систем на побрзо и поефикасно одлучување, а со тоа и реализација на донесените мерки и превентивно и моментално и последователно.

4. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Hadewych Hazelzet, “Human Rights Aspects of EU Crisis Management Operations: From Nuisance to Necessity”, *International Peacekeeping* 13 (4), 2006, p. 565;
- [2] Helsinki European Council, Presidency Conclusions, December 10–11, 1999, особено Анекс IV, вклучително и Annex 1 to Annex IV, “Presidency Progress Report to the Helsinki European Council on Strengthening the Common European Policy on Security and Defense”; и Annex 2 to Annex IV, “Presidency Report on Non-Military Crisis Management of the European Union”.